

**JA VARJUDE TAGA
ON VALGUS**

mari
JA VARJUDE TAGA
ON VALGUS

Sajo

Romaanidest „Võõra õue peal” ja „Verevermed”
lugejatele tuttavaks saanud Irina lugu

Toimetanud Kristiina Ainelo
Kujundanud Angelika Schneider

© Mari Sajo ja Tänapäev, 2016

ISBN 978-9949-27-909-8

www.tnp.ee
Trükitud AS Printon trükikojas

Mustades pilvedes tähed ja kuu,
paistab seal taustal üks kuivanud puu.
Tuuleiil tuleb ja pabereid pillutab.
Loikude virvendus maapinda sillutab.
 Vettinud mullal on varjude mäng,
 lehtedest kuhil kui sulgpehme säng.
 Tuulehoog koltunud puulehti puistab,
 keerutab liiva ja edasi tuiskab...

Märgade pinkide hüljatud read.
Priigikast lõksutab kiivakat pead.
Kodutu peni arg-häbelik klähvatus,
langeva tähe hetklühike sähvatus.
 Tihedalt tibava hoovihma sabin.
 Tõtlিকে sammude eemalduv pladin.
 Korraga kaotab kõik tõeluse taju –
 hääletult tühjuse valdusse vajun...

Mari Sajo

Voodist üles tõusnud, jäi Irina veel üheks lühikeseks hetkeks süngi-veerele istuma ja lasi silmadel aeglaselt enda ümber ringi käia. Jube, kuidas kümne päevaga oli igale poole paks tolmuhiht kogunenud. Justkui polekski elamine kogu selle aja tühjalt seisnud. Ent naine oli juba varemaltki märganud, et just inimtühjadesse ruumidesse tahtis millegipärast eriti palju tolmu sigineda. Ilmselt paigal seisva õhu tõttu, mis elanike liikudes ringlema hakkas ning tolmu- ja õhukübemed rohkem toanurkadesse ja mööblitükkide alla keerutas.

Irina haigutas magusalt, ajas ennast seejärel nagu vastu tahtmist ja sügavalt ohatas püsti ning võttis oma eelmisel päeval seljas olnud riided kaenlasse. Hilpudel oli veel nüüdki küljes säärane reisimisel tekkiv spetsiifiline lõhn. Vannitoa poole kõndides naine seisatas. Elutoas ilutseva musta klaveri kaas oli mattunud nii paksu tolmu- korra alla, et enne sellest möödumist tõmbas Irina endal kaenla all olevast riidenutsakust täiesti automaatselt välja ühe esimesena kätte sattunud rõivaeseme ning hakkas sellega muusikariista lakitud pinda üle pühkima. Tegevusega lõpule jõudnud, naine muigas. Mida küll inimesed ütleksid, kui näeksid, et ta oma eelmisel päeval kantud aluspükstega klaverikaanelt tolmu pühkis! Aga õnneks ei vaadanud praegusel hetkel mitte keegi tema toimetamisi pealt. Jorma oli tubli tunni eest tööle läinud ja sama ringiga ka Sally lasteaeda viinud, kuigi Irina ise oleks hoopis parema meelega tütre täna, endagi viimasel vabal päeval enne tööle tagasiminekut, koju puhkama jät- nud. Ent Sally oli juba eelmisel pärastlõunal Bangkoki lennujaamas lennuki väljumist oodates hakanud undama, et tema tahab kohe

järgmisel hommikul lasteaeda minna. Küllap tahtis tüdruk peale muude uute asjade ning riietega eputamise veel ka oma viimasel reisipäeval Taimaal tehtud patsidega teiste rühmakaaslaste ees uhkeldada, mis muud.

Irina ohkas uuesti ja naeratas sulnilt. Sally! Sally tahtmistele ei suutnud Jorma ealeski vastu seista. Või kas ta ise mehest parem oli? Kohe esimesest silmapilgust peale, kui nad nägid aastate eest fotot tol korral veel nii uskumatult nääpsukesest, aga suurte tumepruunide silmadega imikust, teadsid nad mõlemad Jormaga, et see on nende tütreke. Mis sellest, et esimenegi põgusalt heidetud pilk neile endile ja seejärel Sally Aurora väga tumedale nahavärvile hakkaks edaspidi igapäevase otsekohe ning ilmeksimatult kätte näitama, et lapse bioloogilisi vanemaid oleks küll hoopis kusagilt mujalt otsida tulnud.

Irina sulges silmad ja kobas äkilisest nõrkushoost tingituna klaverist tuge. Kuidas nad küll olid Jormaga pikki aastaid endile last igatsenud. Kõigepealt bioloogilist, selle võimaluse lõplikul äralangelisel ükskõik mis soost või nahavärviga, aga – last! Seda, millised tunded valdavad adopteerimisega seotud lastetuid paare, polnud naise meelest isegi võimalik sõnadesse panna. Ühest sügavast koost teise, ammutades usku ja lootust igast väiksemastki valguskiirest nende ääretutena tunduvate tühimike vahel. Küllap elab iga last ootav pere selle aja ning katsumused erinevalt üle ja läbi. Ent tagantjärele meenutades oli Irina meelest ikkagi kõige jubedam olnud just see hetk, kui nad Jormaga olid hakanud täitma üht järjekordselt nende postkasti potsatanud, kümneid lehekülgi pikka ankeeti. Kui potentsiaalse tulevase lapse sugu ja vanust puudutavatele küsimustele oli neil olnud suhteliselt lihtne vastata, siis mida saaksid või suudaksidki vanemateks pürgivad inimesed kirjutada lahtrisse „Kas te oleksite nõus oma perre vastu võtma ka vigast, puudega või haiget last? Kui jah, siis täpsustage, milliste vigastuste, puuete või haigustega, märgistades ristiga teile sobivad vastused”. Sel hetkel, kui Jorma oli kümnete ja kümnete eri variantide – nagu

vaimne alaareng, kurtus, pimedus, aids, tuberkuloos, leukeemia, diabeet – ettelugemisega jõudnud kohta „ilma jäseme(te)ta”, oli Irina kõva häälega nutma pursanud. Kui jõhker oli see maailm! Midagi õövastavamamat kui ilma käte või jalgadeta väikest last polnud naise meelest isegi võimalik endale ette kujutada. Aga ilmselt oli siis kusagil ka sääraseid õnnetuid inimhakatisei olemas. Nagu ka lootus seesugustelegi tillukestele poistele ja tüdrukutele ühel ilusal päeval kusagilt armastavad ning hoolivad vanemad ja kodu leida.

Ent kõikidest läbi elatud vaevadest ning katsumustest hoolimata oli saatus neile Jormaga olnud siiski armuline ja kinkinud imetoreda tütrekese. Ning tänaseks päevaks oli toona uskumatult nääpsukesest Sallyst kasvanud priske ja igati terve viieaastane tüdrukutirts. Selline sõnakas naaskel, kellel oli iga asja kohta kohe algusest peale oma kindel seisukoht ja tahtmiline olemas.

Uuesti silmad avanud, Irina togenes. Otsekui oma äsjastest mõtetest lõplikult ärganud, sättis naine tolmupühkimise ajal klaverile natuke viltu vajunud perekonnapildi tagasi oma õigele kohale. Sally rõõmsalt naeratav lapsenägu keskel ja nemad Jormaga kahekesi sellest veidike tagapool kaamerasse poseerimas. Fotot vaadates tundus naisele, et midagi paremat või rohkemat ta elult enam tahta ei saanukski.

Viimaks ometi vannituppa jõudnud ning endal kaenla all olnud riidenutsaku koos tolmuseks saanud trussikutega mustapesukorvi visanud, tegi Irina kindla otsuse. Kohe pärast hommikukohvi joomist ja kohvrite lahtipakkimist tuleb tal esimese asjana hakata jälle elamises korda majja lööma.

Mõne aja pärast köögilaua äärde maha istudes ning kuuma ja kanget jooki endale tassi jahtuma valades ei osanud naine aimatagi, et juba mõne lühikese tunni möödudes pööratakse kogu tema senine ilus ja turvaline elu pea peale. Täiesti ootamatult ning uskumatul kombel. Jäädavalt...

* * *

Pool tunnikest hiljem tolmuimeja undama pannud, pidi Irina oma pahameeleks tõdema, et ilma tolmu koti vahetamiseta polnud tal seekord masinast enam mingit erilist kasu. Õnneks mäletas naine, et nad olid mitte just kaua aega tagasi Jormaga poes käies ettenägelikult ka ühe uue tolmu koti tagavaraks ostnud. Seda igasuguseid majapidamisvahendeid tuubil täis konkust otsima minnes leidiski Irina viimase lõpuks ühelt laealusest riiulilt. Aga juba tagasi toas olles ja majapidamisruumi ust enda järel kinni lükkama hakates naine korraga seistas. Just nagu oleks talle alles nüüd midagi ebaharilikku pähe turgatanud, vedas Irina oma alumise huule hetkeks kahtlevalt rulli ja kortsutas kulmu. Midagi rohkemat mõtlemata lükkas naine seejärel konkuukse uuesti lahti ning pööras pilgu tagasi ruumi sisemuse suunas. Kael õieli üles vaadates vedas ükselseisja ebaledes suunurgad pikaks.

Tõepoolest! Sealsamas, lae all riiulil, kust ta just äsja oli leidnud ka tolmu koti, seisis uhkes üksinduses mingi valge kingakarp. Mille hea pärast oleks keegi selle sinna panema pidanud? Ja millal seda üldse tehtud oli? Kõik jalanõud ja riided olid neil ju senini leidnud oma koha ikka teisel korrusel, garderoobiks sisustatud panipaigas. Õlgu kehitades astus Irina uuesti konkusse ja ronis treppredeli abil jälle tagasi üles lae alla.

Ettevaatlikult sirutas naine käe välja ning võttis kingakarbi riiulilt alla. Kui ta oli veel hetk tagasi arvanud, et küllap on see mingi juhuslikult konkusse sattunud tühi karp, osutus viimane tõstes ootamatult raskeks. Ühe käega tasakaalu hoides ja samal ajal äsjast leidu endale teise käega kõvasti vastu rinda surudes astus naine kobamisi tagasi põrandale. Suutmata oma uudishimu rohkem talit seda, avas Irina sealsamas kingakarbi kaane ning jäi suurte silmadega selle sisu vahtima. Ümbrikud! Terve suur karbitäis mingisuguseid ümbrikke!

Hetkeks valdas naist paanikahoog. „Armastuskirjad?! Jormal on keegi teine!” oli esimene mõte, mis talle pähe kargas. Ja miks ka mitte!? Rohkem kui ühel korral oli ta oma eluaja jooksul kuulnud

esmapilgul täiesti uskumatuna tunduvaid lugusid sellest, kuidas pealtnäha igati korralikul pereisal oli oma abikaasa ja pere kõrvalt veel mingi salasuhe. Ent juba järgmiseks Irina muigas. Keegi ei kirjutaks tänapäeval enam käsitsi ega saadaks armsamale lembekirju posti teel. See oli vanasti nii. Nüüd oli selleks otstarbeks internet ja meilid. Uue ja terasema pilguga kingakarbis korralikult hunnikus lebavate ümbrike piidlemine tõmbaski Irina äsjastele kahtlustele rasvase kriipsu peale. Kes need kirjad ka saatnud oli, siis salasuhtega siin vaevalt tegemist olla sai. Sääraseid ümbrikke, kust masinaga trükitud aadress paistis paremas nurgas paiknevast pisikesest kileluugist läbi, saatsid inimestele ju ikka ainult ametiasutused. Kuid kellele ja miks olid need kirjad saadetud? Ning mille hea pärast oli Jorma kõik need ümbrikud kokku kogunud ja siis majapidamistarvetele mõeldud konkusse varjule viinud? Sest kes muu peale tema enda kui Jorma selle karbi sinna pannud sai olla...

Et oma küsimustele vastuseid saada ning äsjase üllatava leiuga paremini tutvuda, läks Irina kööki ja asetas kingakarbi söögilauale. Karbist pealmist ümbrikku välja võttes märkas naine, et ta käsi oli tahtmatult ja justkui mingi halva eelaimuses värisema hakanud. Miks või mida ta kartma oleks pidanud? Seda ei oleks ta isegi endale seletada osanud. Saaja nimele põgusa pilgu peale visanud, pidi Irina tõdema, et kiri oli tõepoolest saadetud tema abikaasale. Ainult et mitte nende kodusele aadressile, vaid hoopis ühte postimaja tasulise numbriga postkasti. Täpselt samuti nagu järgminegi ümbrik. Ja järgmine. See seletas ka asjaolu, miks Irina noid saadetisi kunagi varem posti tulles näinud ei olnud. Eriti kummalisena tundus naisele aga äkitsi veel asjaolu, et pealmist ümbrikku ei olnud enne kingakarpi panemist avatudki. Täpselt samuti nagu ka hunnikus lebavat teist, kolmandat ega neljandatki saadetist polnud Jorma vaevunud isegi lahti tegema.

Alles viienda ümbriku leidis Irina lõpuks avatuna. Käte jätkuval värinal koukis naine sellest välja A4-mõõtu valge paberilehe. Pärast esimeste lausete läbilugemist neelatas Irina kuuldavalt, nagu oleks

talle äkki mingi klomp kurku kinni jäänud. Inkassofirmalt! Ja kui paberile must valgel kirja pandut uskuda, siis oli Jorma neile koos intressidega võlgu rohkem kui seitsesada eurot. Mingi poolteist aastat tagasi võetud SMS-laenu eest...

Automaatselt vaatas Irina kirja saatmise kuupäeva ning pidi oma õuduseks tõdema, et praeguseks hetkeks olid selle maksmata võla intressid kasvanud ilmselt veelgi suuremaks. Naine keerutas kirja käes, nagu oleks tema kulul halba nalja tehtud. See pidi mingi eksitus olema! Jorma poleks iialgi mingit kiirlaenu võtma hakanud. Või milleks olekski mees seda tegema pidanud? Rahapuudust kui sellist polnud neil ilmaski olnud. Või siiski? Ent sel juhul ei oleks mehel ju olnud võimalik neile mitu korda aastas ja alati koos lapsega nii kalleid reise võimaldada? Nagu näiteks see äsjane kümnepäevane puhkus Tais, kus peale kõige muu elati veel ka kahetoalises luksuslikus sviidis. Jorma jutu järgi küll mingeid ametiühingult saadud boonuseid ära kasutades, aga ikkagi. Siiani polnud naine tulnud selle pealegi, et mehe majanduslikus olukorras kahelda. Jah, pidi tõele au andma: ilusat elu ning kalleid asju oli Jorma Irina muigamistele vaatamata alati au sees hoidnud ja tähtsaks pidanud. Liigagi tähtsaks, kui naiselt küsida. Ning kiivalt ja suure kadedustundega seiranud näiteks sedagi, kui mõni naabritest oli endale uue ja kallima auto soetada suutnud või Hispaaniasse puhkuseks majaköksi ostnud. Kuid kõige selle välise klantsi nimel laenama hakata? Arusaamatult lasi Irina kirjal kõõgilauale kukkuda ning otsis kingakarbist välja järgmise lahtise ümbriku. Nagu painajalikus unenäos kordus kõik uuesti, ainult SMS-laenu võtmise kuupäev ja rahasumma olid nüüd teised. Selles kirjas nõudis inkassaator Jormalt koos intressidega sisse juba üle tuhande euro.

Paar tundi hiljem istus Irina ikka veel nagu puuga pähe saanult sealsamas kõõgilaua ääres, põrnitsedes enda ees laiali olevaid avatud ümbrikke. Ka neid, mida mees ise lahti polnud teinud, aga mis nüüd kõik avatuna kõõgilaual vedelesid. Käed jõuetult süles lebam, jõllitas naine enda ette. Ta oli umbkaudse võlasumma kiiruga

kokku arvestanud. Ainuüksi nende esialgsete andmete põhjal tuli Jormal mitmele inkassofirmale tagasi maksta enam kui kolmkümmend kaks tuhat eurot. Ja seda ilma pidevalt lisanduvate intressideta. Irina ei suutnud mõista, mida see kõik pidi tähendama. Tema Jorma – ja kiirlaenu? „Pole võimalik,” raputas naine ikka uuesti ja uuesti pead. Juba ainuüksi see, et nii kindlalt kahe jalaga maa peal seisev mees ja korralik pereisa oleks ennast üleüldse mingisuguste SMS-laenudega siduma hakanud, tundus talle täiesti absurdseks.

Ometi ei jäänud ei kirja saatjatest ega ka vastuvõtjast mingit kahtluseraasugi. Faktid kõnelesid endi eest. „Jorma Lehtinen,” luges ta iga võlapaberi ülanurgast. Jorma Lehtinen oli see isik, kes oli juba peaaegu kaks viimast aastat eri firmadest kiirlaenu võtnud, neist siiani sentigi kellelegi tagasi maksmata. Nagu palavikus otsis Irina asjale mingisugustki mõistlikku seletust. Seda viimast polnud aga kusagilt võtta. Ainus, mida naine tundis, oli temas eneses valitsev suur ja ääretu tühjus. Kui kuupäeva järgi viimasena saadetud kirja ähvardust tõe pähe võtta, siis pidi juba järgmisel nädalal Jorma pangaarve arestitama. Juhul muidugi, kui mees oma võlgasid selleks ajaks ära maksta ei kavatsenud. Ent kust kohast pidanuks Jorma sääraseid summad nüüd kohe ja korra pealt välja võtma? Kui see võimalik oleks olnud, siis ta ju poleks võlgasid maksmata jätnud. Naine tundis, kuidas tal läks süda suurest erutusest pahaks.

Arvuti elutoas piiksatas äkki. Otsekui tardumusest ärganud, vaatas Irina ootamatult tekkinud heli suunas. Uus mõte pähe tungatanud, jättis naine kirjad sinnapaika ning kiirustas kirjutuslaua juurde. Seda, et teel risti-põiki ees olev tolmuimeja talle oma pika toruga jalgu jäi, ei näinud Irina sealjuures enam tähelegi panevat.

„Sisse lülitatud!” imestas naine, kui hiire kerge liigutamise järel ilmus ekraanile tuttava tekstiga aken: „Olete end internetipangast välja loginud...”. „Tähendab, et Jorma oli hommikul, veel enne tööleminemist, internetipangas käinud?” imestas Irina. „Miks küll?” Korraga tundus talle mehe iga liigutus kahtlane.